

**Een archeologisch bureau-onderzoek en
een inventariserend veldonderzoek (IVO)
voor een locatie op de hoek van de
Ootmarsumsestraat en de
Kappelhofsweg te Denekamp, gemeente
Dinkelland (Ov.)**

G.M.A. Bergsma & S.A. Mulder

ARC-Rapporten 2006-60

Groningen
22 januari 2007
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) voor een locatie op de hoek van de Ootmarsumsestraat en de Kappelhofsweg te Denekamp, gemeente Dinkelland (Ov.)

ARC-Rapporten 2006-60
ARC-Projectcode 2006/166

Opdrachtgever
Bouwbedrijf Ottenhof BV, dhr. P. Bouwmeester
Bevoegd gezag
Provincie Overijssel, mw. drs. S. Wentink
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
17845
ARCHIS nummer booronderzoek
18001

Tekst
G.M.A. Bergsma & S.A. Mulder
Afbeeldingen
B. Schomaker
Tekstredactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 22 januari 2007

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Aanleiding tot het uitvoeren van onderhavig onderzoek vormt de voorgenomen nieuwbouw van een woning op een kavel op de hoek van de Ootmarsumsestraat en de Kappelhofsweg te Denekamp. Omdat de realisatie van deze werkzaamheden gepaard gaat met versturende ingrepen in de bodem, dienen voorafgaand hieraan de archeologische waarden in en om de onderzoekslocatie vastgesteld te worden. Dit is in overeenstemming met het Verdrag van Malta, dat de bescherming van het cultureel erfgoed beoogt.

In opdracht van Bouwbedrijf Ottenhof BV te Denekamp heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) het archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het bureau-onderzoek is op 22 juni 2006 uitgevoerd door mw. drs. S.A. Mulder. Een inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een geo-archeologisch booronderzoek en een aanvullende oppervlaktekartering vond plaats op 27 juni 2006 door mw. drs. M.C. Blom en mw. drs. G.M.A. Bergsma. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.2.¹

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie is gesitueerd langs de westelijke rand van de dorpskern van Denekamp, gemeente Dinkelland, provincie Overijssel. Het betreft een perceel op de hoek van de Ootmarsumsestraat en de Kappelhofsweg. Dit kavel staat kadastraal geregistreerd als gemeente Dinkelland, sectie O, nr. 4664 en is gelegen naast huisnummer 31. Thans is het een braakliggend terrein. De totale oppervlakte van het te onderzoeken terrein bedraagt 1000 à 1100 m².

1.3 Objectgegevens

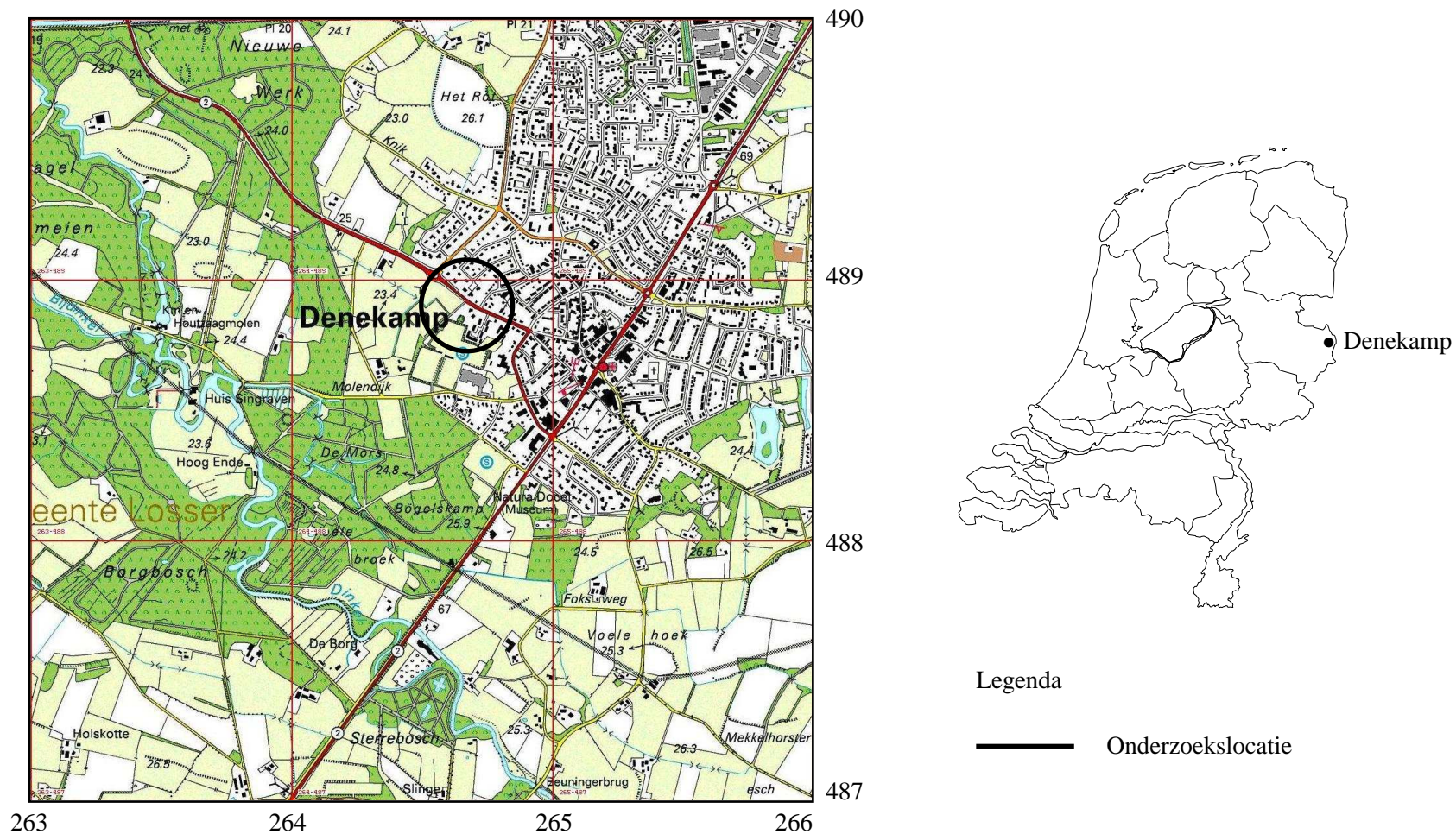
Provincie	Overijssel
Gemeente	Dinkelland
Plaats	Denekamp
Toponiem	Hoek Ootmarsumsestraat–Kappelhofsweg
Kaartblad	29A
Coördinaten	ZW 264.623/488.878 ZO 264.650/488.876 NO 264.684/488.902 NW 264.667/488.915
Type bodem	Eenmans-es temidden van beekdal- en beekerdgronden
Geomorfologie	Dekzandrug

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verwor-

¹De KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

ven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Aan de hand van de op deze wijze verkregen gegevens wordt vastgesteld of er archeologische resten in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied eventueel een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Voor een archeologisch bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Gegevens met betrekking tot bekende en te verwachten archeologische waarden worden onder meer ontleend aan Archis.² Voor een goede beeldvorming van de ontstaansgeschiedenis van en de bodemopbouw binnen het plangebied zijn geomorfologische en bodemkundige kaarten geraadpleegd. Getracht wordt te achterhalen in hoeverre er informatie voorhanden is met betrekking tot bekende verstoringen in de bodem. Voor een overzicht van de historische en sub-recente situatie van het plangebied is topografisch-historisch kaartmateriaal bekeken. Tenslotte zijn relevante (archeologische) publicaties en bronnen op het internet geraadpleegd.

Inventariserend veldonderzoek (IVO)

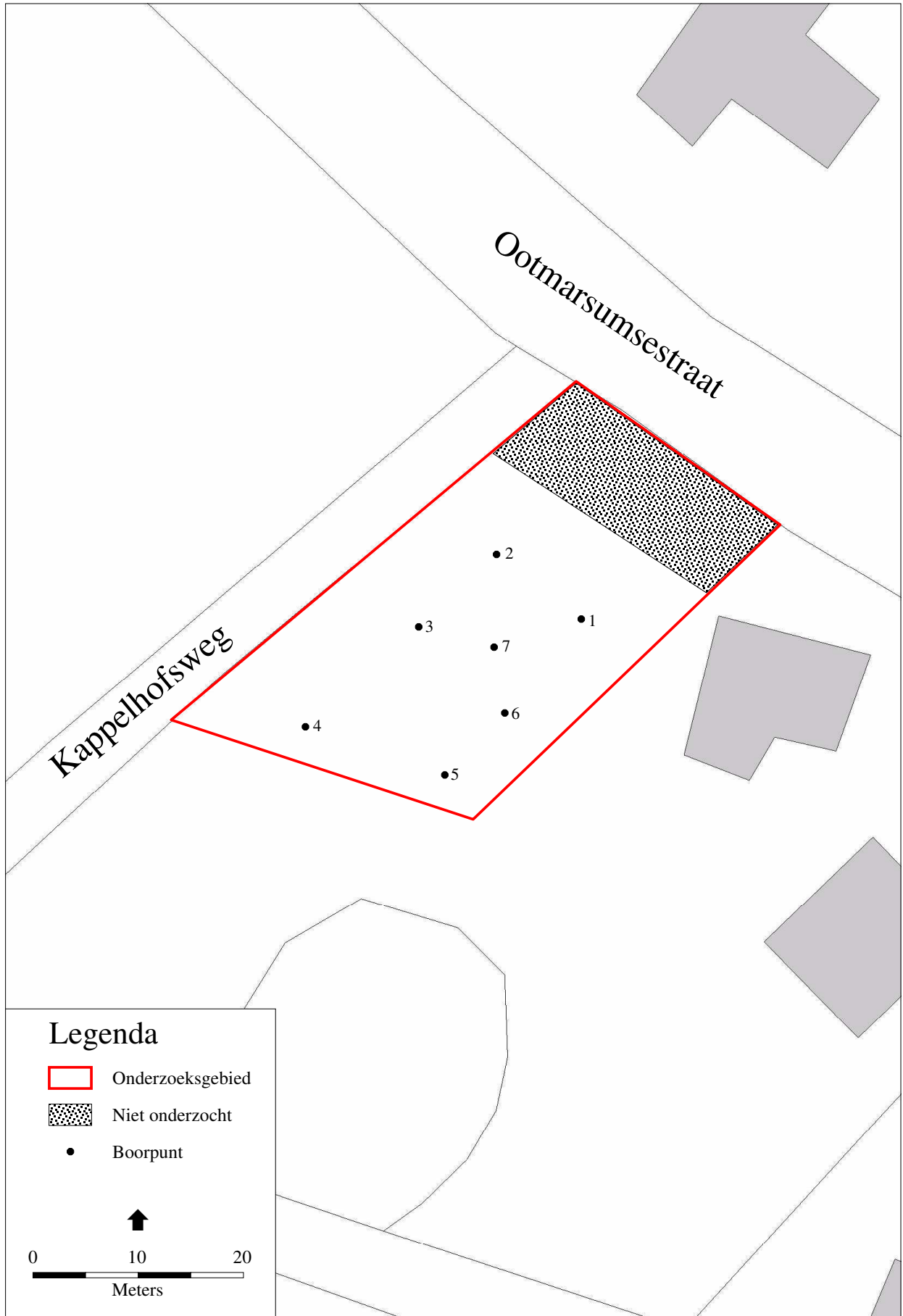
Op het onderzoeksterrein zijn in totaal zes boringen gezet ten behoeve van de archeologie (afb. 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was slecht gezien het terrein deels is overwoekerd en deels is bedekt met houtsnippers. Daarnaast was het noordelijk deel van het terrein moeilijk toegankelijk vanwege de aanwezigheid van bouwmaterieel en groot afval.

---

²Het digitale archeologische informatiesysteem voor Nederland waarvan de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) deel uitmaken.

Afbeelding 2 Ligging van de boorpunten. Kaart: B. Schomaker.

2 Bureau-onderzoek

2.1 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Fysische geografie en geologie

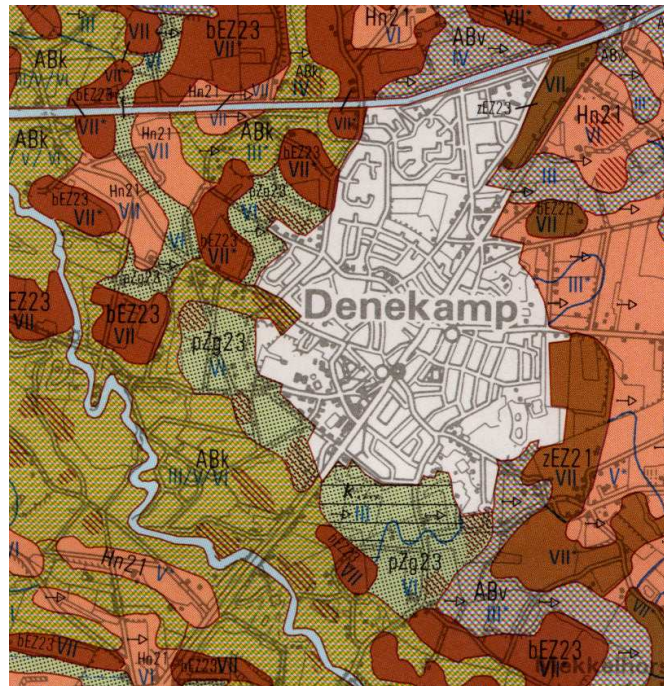
Denekamp is gesitueerd in het oostelijk zandgebied, de fysisch-geografische regio ten zuiden van de Vecht en ten oosten van de IJssel. Dit gebied wordt gekenmerkt door het op kleine afstanden voorkomen van grote hoogteverschillen, waarvan de stuwwallen het meest in het oog springen (Berendsen 2005). De bedekking van het gebied door landijs tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien, is verantwoordelijk voor een deel van de hoogteverschillen. De aanwezige afzettingen – voor een deel gevormd in het Tertiair – werden onder invloed van het landijs opgestuwd tot wallen. Onder het landijs is op de stuwwallen een grondmorene afgezet met daarin stenen en keien. Deze afzetting behoort tot de Formatie van Drenthe (Laagpakket van Gieten) en staat beter bekend als keileem. In vrijwel het gehele oostelijk zandgebied liggen afzettingen van de Formatie van Boxtel aan het oppervlak. In hoofdzaak betreft het fluvioperiglaciale afzettingen en dekzand. Plaatselijk komen beekafzettingen van het Laagpakket van Singraven voor. Dit is onder meer het geval in het beekdal van de Dinkel, waarvan de huidige meanders uit het Holocene³ in grote lijnen dezelfde lopen volgen als tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (Berendsen 2005, p. 63). Op de hogere delen komen, binnen de Formatie van Boxtel, afzettingen voor van het Laagpakket van Wierden.

Geomorfologie en bodemkundige situatie

Volgens de Bodemkaart van Nederland bevindt zich op de locatie van het onderzoeksterrein een zogenaamd ‘eenmans-es’ (ook bekend als enk of huiskamp) of ander kopje met afwijkende bodemgesteldheid (afb. 3). De omvang van deze terreintjes is te gering voor een eigen legenda-eenheid. Het betreft kleine, doch duidelijk in het landschap zichtbare terreinverhogingen, waarbij ieder gezin zijn akker bewerkte. De bodemopbouw van eenmans-essen wijkt af van die welke in de directe omgeving van het terrein voorkomt: in het beekdal van de Dinkel ten zuid(west)en van Denekamp zijn ze veelal gesitueerd op hoger gelegen dekzandruggen of -koppen (Ebbers & Van het Loo 1992, Berendsen 2005). Bij extrapolatie van gegevens op de Geomorfologische kaart van Nederland (kaartblad 28 Oost en 29 gedeeltelijk, Almelo/Denekamp) blijkt ook de onderzoekslocatie op een dekzandrug te liggen (legenda-eenheid 4K14). Wanneer de eensmans-essen in gebruik zijn geweest als bouwland en als gevolg hiervan een plaggenmestdek aanwezig is, zijn het vaak hoge enkeerdgronden. De praktijk van plaggenbemesting van de akkers werd vanaf de Late Middeleeuwen (voor een archeologische periodisering wordt verwezen naar bijlage 3) op grote schaal toegepast. Direct ten noordwesten, maar ook in het stroomdal van de Dinkel, is de bodem opgebouwd uit associaties van vele enkelvoudige bodemeenheden, collectief aangeduid als kleiige beekdalgronden (legenda-eenheid ABk). Lutumrijke beekklei-afzettingen uit het Holocene kenmerken hiervan de bodemopbouw. In de laagten op de overgang

³Het Holocene betreft de jongste geologische periode, die omstreeks 10.000 jaar geleden een aanvang neemt en gekenmerkt wordt door een globale opwarming en hiermee gepaard gaande zeespiegelstijging.

Afbeelding 3 Bodemtypen in de omgeving van de onderzoekslocatie, gesitueerd op de locatie van een ‘eenmans-es’ direct ten westen van Denekamp (gearceerd weergegeven). Kaartfragment van de Bodemkaart van Nederland, kaartblad 28 Oost en 29 gedeeltelijk, Almelo–Denekamp, Staring Centrum Wageningen (1992).

van het beekdal naar de hoger gelegen humuspodzolgronden (in hoofdzaak Hn21) en enkeerdgronden (in de omgeving van Denekamp overwegend bEZ23) liggen beekerdgronden van lemig fijn zand (pZg23).

2.2 Bekende archeologische waarden

Archeologische monumenten en waarnemingen

Er is een beperkt aantal archeologische waarden bekend uit de omgeving van het onderzoeksterrein. De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) geeft voor de omgeving van Denekamp een drietal archeologische monumenten van hoge archeologische waarde (afb. 4).⁴ Twee hiervan vormen (voormalige) havezatheterreinen. In een meander van de Dinkel ligt een terrein met de restanten van havezathe ‘Singraven’, waarvan de oudste vermelding dateert uit 1381 en dat tegen het eind van de 17e eeuw tot de grootste landhuizen van Twente behoorde (AMK 13548 en Archis waarneming 2413). Meer naar het oosten heeft de aanzienlijk kleinere havezathe ‘Beugelskamp’ of ‘Boelenscamp’ gelegen (AMK 13547 en waarneming 2414). Ook hiervan is de vroegste schriftelijke vermelding afkomstig uit omstreeks 1380, de havezathe vormde toen echter nog een eenvoudige boerenhoeve. In de 19e en 20e eeuw is de havezathe geleidelijk gesloopt. Het derde archeologische monument in de omgeving van de onderzoekslocatie betreft een IJzertijd-vindplaats

⁴Bij het vaststellen van de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied is een terrein van ongeveer één kilometer rond het plangebied als uitgangspunt gehanteerd.

onder een esdek aan de Lattroppestraat direct ten noorden van Denekamp (AMK 13557).

Naast archeologische monumenten is er ook een aanzienlijk aantal archeologische waarnemingen bekend uit de omgeving van Denekamp. Direct ten zuiden van havezathe Beugelskamp is in 1958 een randbijl uit de Bronstijd aangetroffen (Archis waarneming 13684). Ten oosten van het plangebied, in de dorpskern van Denekamp, is een zogenaamde 'Flint-Ovalbeil' uit het Neolithicum gevonden (2437). Ten zuiden hiervan, aan de Wolterwesterhusstraat 1, is bij de aanleg van een huisfundering een graf uit de middenneolithische Trechterbekercultuur aangetroffen, met daarin onder meer een bijl en aardewerk (o.a. een kraaghalsflesje) als grafgiften (2409). Uit dit zuidelijke deel van Denekamp zijn vondsten uit de periode Neolithicum–Late Middeleeuwen gedaan (823, 1334, 2421, 2429, 19410).

Van groot belang voor onderhavig onderzoek is tenslotte een aantal archeologische waarnemingen op een terrein ten noorden van de Ootmarsumsestraat, ter hoogte van de onderzoekslocatie (waarneming 2416, 2947 en 29703). Hier zijn onder vergelijkbare omstandigheden – een esdek op een dekzandrug – tijdens een opgraving in 1972 archeologische nederzettingssporen uit de periode Neolithicum–Vroege Middeleeuwen aangetroffen. Onder meer werd een urnenveld uit de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd blootgelegd, met als vondstmateriaal een viertal urnen, een drietal bijpotjes en crematieresten. Ook uit de Romeinse Tijd werd aardewerk aangetroffen.

Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)

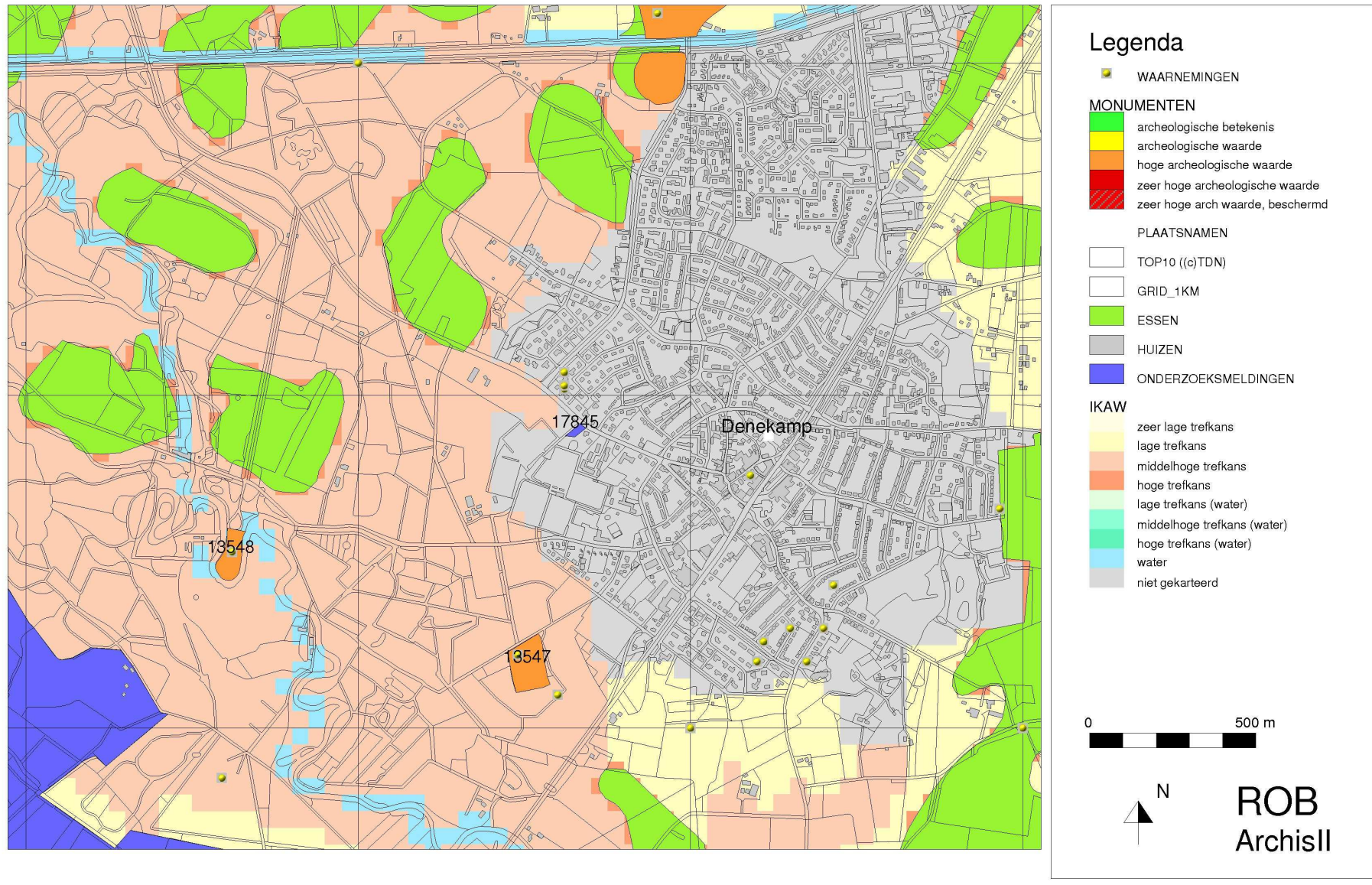
Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) is de bebouwde kom van Denekamp niet gekarteerd. Extrapolatie van de archeologische verwachtingswaarden in de directe omgeving van het plangebied levert echter een middelhoge trefkans op archeologische waarden voor de onderzoekslocatie. Deze verwachtingswaarden zijn gebaseerd op de veronderstelling dat er een relatie kan worden gelegd tussen de geo(morfo)logische situatie van een terrein en de locatiekeuze door de (pre)historische mens. Voor het hele gebied ten westen van Denekamp geldt een middelhoge trefkans op archeologische waarden, de essen uitgezonderd: deze hebben een hoge archeologische waarde (afb. 4). De (collectieve) akkers op de voedselarme zandgronden dienden – vermoedelijk vanaf de Middeleeuwen, maar in hoofdzaak in de Nieuwe Tijd – vanwege degeneratie van de bodem te worden bemest. Hiervoor werd overwegend gebruik gemaakt van heide- of beekdalplaggen, vermengd met mest van de veestapel. Aldus ontstond een humeus en organisch esdek, dat op den duur uitgroeide tot een enigszins bolvormige verhoging in het landschap, de es. De aanwezigheid van het esdek heeft er echter toe geleid dat de onderliggende dekzandondergrond – met de daarin potentieel aanwezige archeologische grondsporen – werd afgedekt en beschermd tegen bodemverstorende ingrepen. Omdat enkeerdgronden bovendien in veel gevallen zijn gesitueerd op de hoge delen van het landschap (dekzandkoppen en -ruggen) – vanuit archeologisch perspectief interessante locaties voor vindplaatsen – hebben deze terreinen een hoge archeologische waarde.⁵ De aanwezigheid van nederzettingssporen uit

⁵Het grote aantal bekende archeologische vindplaatsen van deze locaties ondersteunt de veronderstelling dat deze vanuit archeologisch perspectief een hoge waarde hebben. Er dient echter voor te worden gehoeid een te eenzijdige relatie te leggen tussen de geo(morfo)logische situatie van een

Denekamp

Ootmarsumsestraat-Kappelhofsweg

22-06-2006

Afbeelding 4 Archeologische verwachtingswaarden, monumenten en waarnemingen in de omgeving van de onderzoekslocatie. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 22 juni 2006.

de IJzertijd onder een esdek op een in het noorden aan Denekamp grenzende es (AMK 13557) getuigt van deze beschermende waarde van esdekken.

2.3 Historische situatie

Tussen 1773 en 1794, zijn van grote delen van Noord- en Oost-Nederland nauwkeurige militair-topografische kaarten vervaardigd. De karteringen werden uitgevoerd in een periode van militaire onrust in Europa. Ook de Republiek der Verenigde Nederlanden was in deze periode diverse malen in oorlog met grootmachten als Frankrijk, Engeland, Pruisen en Oostenrijk. Vanwege de toenemende spanning langs de oostgrens aan het eind van de 18e eeuw, werd het van belang geacht dit gebied nauwkeurig in kaart te brengen. De karteringen in dit gebied werden uitgevoerd onder leiding van kapitein ingenieur Hottinger en leveren voor de omgeving van Denekamp een beeld van een dunbevolkt en kleinschalig landschap dat gedomineerd wordt door kleine nederzettingen en de hierbij behorende ontgonnen landbouwgronden. De dorpen zijn door een netwerk van zandwegen met elkaar verbonden. Op iets grotere afstand van de dorpen liggen uitgestrekte onontgonnen heidevelden (Versfelt 2003).

Op een militair-topografische kaart uit het midden van de 19e eeuw heeft het landschap rond Denekamp weinig structurele veranderingen ondergaan in vergelijking tot de situatie op de Hottinger atlas: het gebied ten westen van het dorp naar het dal van de Dinkel toe is grotendeels in cultuur gebracht en in gebruik als akker- of weidegrond. De onderzoekslocatie maakt deel uit van de 'Dorper Esch', die direct tegen de dorpskern aanligt (afb. 5). Dit lijkt in tegenspraak met de op de bodemkaart vermelde eenmans-es, die door één of enkele boeren in gebruik was. De 'Dorper Esch' staat echter ook aangegeven op een topografische kaart uit 1906 en bestaat hierop uit verscheidene delen, van elkaar gescheiden door zandwegen, weilanden en boomwallen (afb. 6). Het kan dus niet worden uitgesloten dat het gedeelte van de Dorper Esch ten zuiden van de Ootmarsumerstraat en ten westen van het haaks hierop lopende zandpad geëxploiteerd werd door één of enkele boerenfamilies.

2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. De onderzoekslocatie is gesitueerd op een lage dekzandrug ten oosten van de Dinkel, die overgaat in de lager gelegen beekdalgronden. De (flanken van) dekzandruggen zijn archeologisch potentieel interessant. Vuursteenvindplaatsen uit de steentijden vormen hierop een veelvuldig voorkomend verschijnsel en ook het voorkomen van nederzettingssporen uit andere archeologische perioden is hiervan bekend. De omgeving van de onderzoekslocatie heeft een aanzienlijke hoeveelheid archeologisch vondstmateriaal uit de periode Neolithicum–Late Middeleeuwen opgeleverd. Zeker gezien de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in een geo(morfo)logisch

---

terrein en de locatiekeuze van nederzettingen of activiteitsgebieden door de mens in het verleden. Deze zal afhankelijk zijn geweest van meer factoren, zowel cultureel als natuurlijk bepaald.

Afbeelding 5 De omgeving van Denekamp op een militair-topografische kaart uit 1848. Het onderzoeksterrein maakt deel uit van de 'Dorper Esch' ten (zuid)westen van Denekamp. Kaartfragment uit: Geudeke et al. (1990).

Afbeelding 6 De omgeving van Denekamp aan het begin van de 20e eeuw. Kaartfragment uit: Geudeke et al. (1990).

en bodemkundig vergelijkbare locatie direct ten noorden van de Ootmarsumsestraat geeft aanleiding terdege rekening te houden met de aanwezigheid van archeologische grondsporen in de bodem.

De kans op het aantreffen hiervan is echter uiteraard afhankelijk van de mate waarin het oorspronkelijke bodemprofiel intact is gebleven. Uit de analyse van bodemkundig en historisch kaartmateriaal blijkt dat de onderzoekslocatie is gesitueerd op een es, een zogenaamde eenmans-es. Tot in de 20e eeuw heeft het deel uitgemaakt van de 'Dorper Esch'. De bemesting van de akkers op de es zal hebben geresulteerd in de aanwezigheid van een dikke organische en humeuze laag bovenop de dekzandondergrond, het zogenaamde sdek. Indien van enige omvang, zal dit esdek het onderliggende dekzand hebben beschermd tegen eventuele bodemverstorende (agrarische) activiteiten op de es in de afgelopen eeuw. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) zal moeten uitwijzen of er inderdaad een (restant van een) esdek aanwezig is op de onderzoekslocatie, of de onderliggende dekzandondergrond intact is en in hoeverre hierin archeologische indicatoren aanwezig zijn.

3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Bodemopbouw

Volgens De Mulder et al. (2003) bestaat de bodem van onder naar boven uit: keileem (Formatie van Drenthe, laagpakket van Gieten), zand (Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden) en de bouwvoor. Het zand bestaat uit matig fijn dekzand waarin zich een veldpodzol heeft ontwikkeld. De top van de bodem, de A-horizont, is humusrijk en meestal verploegd, daaronder bevindt zich een uitspoelingslaag, de E-horizont. Onder de E-horizont bevindt zich de B-horizont, waarin uitgespoelde humus- en ijzerdeeltjes neerslaan. De B-horizont gaat geleidelijk over in het ongeroerde moedermateriaal, de C-horizont.

Tijdens het archeologisch onderzoek is in geen van de boringen een duidelijke veldpodzolbodem aangetroffen. Alleen boring 4 toont vermoedelijk een restant van de B-horizont die overgaat in de C-horizont. In de boringen 3 t/m 6 is de aanwezigheid van een esdek aangetoond in de vorm van een pakket bruin fijn zand welke overgaat in het gele dekzand. In boring 1 zijn in dit pakket recente puinfragmenten gezien. In boring 1, 2 en 7 is aan de onderkant van het bruine pakket een bruingrijze laag aanwezig. In alle boorkernen zijn geen vondsten aangetroffen.

4 Conclusies

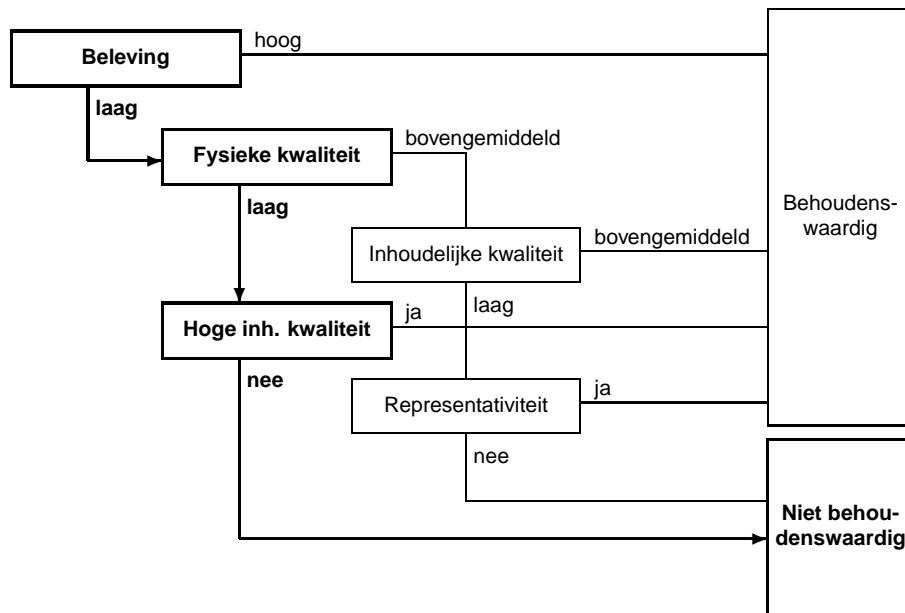
Het bureau-onderzoek toont aan dat in de omgeving van de onderzoekslocatie vanaf het Neolithicum diverse menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden. De aanwezigheid van een urnenveld uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd ten noorden van de Ootmarsumsestraat is een duidelijke aanwijzing hiervoor. Daarnaast geeft de bodemkaart direct ten zuiden van het onderzoeksterrein de aanwezigheid van een eenmans-es aan, waardoor het niet ondenkbaar is dat hiermee een relatie gelegd kan worden met het onderzoeksterrein.

Het beeld dat uit het booronderzoek naar voren komt, toont dat op de onderzoekslocatie een mogelijk restant van een esdek op een gedeeltelijke podzolbodem aanwezig is.

5 Waardering volgens KNA 2.2

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.2. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van SIKB tot uw beschikking (www.sikb.nl). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'Archeologie, KNA 2.2, H3 Inventariserend veldonderzoek, Waarderen (VS07)'.

<hr/>		
<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	
herinneringswaarde	–	
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	1	slechts ten dele intact bodemprofiel aangetroffen
conservering	n.v.t.	
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	3	bekende vindplaatsen in de omgeving in een zelfde type bodem
informatiewaarde	3	archeologische waarnemingen in de regio
ensemblewaarde	3	waarnemingen binnen de micro-regio
representativiteit	–	urnenveld ten noorden van het onderzoeksterrein
<hr/>		

Naar aanleiding van het booronderzoek kan worden geconcludeerd dat het terrein niet behoudenswaardig is. Gezien de beperkingen van het onderzoek, namelijk een beperkt aantal boringen, weinig kans op archeologisch vondstmateriaal en geen mogelijkheid tot velkkartering is het echter moeilijk om deze conclusie te handhaven.

6 Aanbeveling

Inachtnemend de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie is besloten dat het onderzoeksterrein potentieel dusdanig interessant is, dat een vervolgonderzoek wordt geadviseerd. De belangrijkste reden hiervoor is de aanwezigheid van een restant van een es. Alhoewel er in de boorkernen geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen is het niet uit te sluiten dat er zich onder het esdek archeologische sporen bevinden. Deze conclusie wordt mede gerechtvaardigd door de aanwezigheid van een urnenveld ten noorden van het onderzoeksterrein die onder vergelijkbare omstandigheden, esdek op een dekzandrug, is aangetroffen.

Gezien de landschappelijke ligging, de aanwezigheid van belangrijke archeologische indicatoren in de nabije omgeving van het onderzoeksterrein en de relatief kleine oppervlakte ervan is een archeologische begeleiding in deze situatie aan te bevelen. Dit houdt in dat bij de werkzaamheden waar bodemversturende activiteiten gaan plaatsvinden een archeoloog de regie heeft over deze werkzaamheden. Tijdens deze begeleiding kunnen dan eventueel aanwezige archeologische resten, conform de KNA worden gedocumenteerd en geborgen. Voor de definitieve besluitvorming omtrent de archeologische waarde van het terrein wordt verwezen naar de provinciaal archeoloog van Overijssel.⁶

⁶Het Oversticht, mw. drs. S. Wentink, Postbus 531, 8000 AM Zwolle. tel. 038-4213257.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Ebbers, G. & H. van het Loo, 1992. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 28 Oost – 29 Almelo–Denekamp*. Wageningen.
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 3 Oost-Nederland 1830–1855*. Groningen.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Versfelt, H.J., 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773–1794*. Groningen.

Bijlage 1 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s1	zwak siltig
L	leem	z3	sterk zandig
Z	zand		

bijmengsel (onderdeel lithologie)

---

boring 1 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	
70 Zs1	donker bruin	geleidelijk	
100 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren:</i> puin, waarschijnlijk opgebracht.
105 Zs1	bruingeel	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> rommelig, waarschijnlijk opgebracht.
120 Zs1	donker geel	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, veel.
150 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, weinig.

---

boring 2 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	
90 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek.
100 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek.
130 Zs1	donker geel	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, veel.
140 Lz3	licht grijsgeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, veel.

---

boring 3 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
20 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	
45 Zs1	donker grijs	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> puin, verrommeld.
100 Zs1	donker bruin	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek.
110 Zs1	grijsbruin	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek.
125 Zs1	bruingeel	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, weinig.
135 Lz3	licht grijsgeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, weinig.

---

boring 4 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren:</i> puin.
50 Zs1	donker bruin	geleidelijk	<i>Plantenresten:</i> weinig. <i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek.
100 Zs1	bruin	scherp	<i>Bodemhorizont: B. Opmerkingen:</i> restant B.
110 Zs1	bruingeel	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, veel.
120 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Opmerkingen:</i> iets lemig.

---

boring 5 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
20 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	<i>Plantenresten:</i> weinig.
40 Zs1	donker bruin	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek, top?.
120 Zs1	bruin	scherp	<i>Plantenresten:</i> weinig. <i>Bodemkundige interpretaties:</i> esdek.
150 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen:</i> roestvlekken, veel. <i>Opmerkingen:</i> iets lemig.

---

boring 6 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
20 Zs1	donker bruingrijs	scherp	<i>Archeologische indicatoren: puin. Bodemkundige interpretaties: rommelig.</i>
40 Zs1	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties: esdek top?.</i>
110 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: esdek.</i>
130 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: roestvlekken, veel.</i>

boring 7 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
10 Zs1	bruingrijs	geleidelijk	
40 Zs1	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties: esdek, top?.</i>
100 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties: esdek.</i>
135 Zs1	bruingrijs	geleidelijk	<i>Nieuwvormingen: roestvlekken, weinig.</i>
150 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 2.2

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaaft	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaaft sporen; ruimtelijke gaaft; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context: voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context: voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context: fysisch- en historisch-geografische gaaft van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart

Bijlage 3 Periodisering

De onderstaande tabel geeft een vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (conform Brandt et al. 1992).

Periode	
Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800–4900 v. Chr.
Neolithicum	5300–2000 v. Chr.
Bronstijd	2000–800 v. Chr.
IJzertijd	800–12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr. – 450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450–1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050–1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden
